

Jyväskylän kaupungin lausunto Keski-Suomen strategian 2026–2050 luonnoksesta ja siihen liittyvästä ympäristöselostuksesta

Keski-Suomen yhteiset tavoitteet vuosille 2026–2029

Strategialuonnoksessamme aluekehittämisen lähivuosien painopisteet on koottu neljäksi kokonaiskestävyyteen perustuvaksi kokonaisuudeksi: rohkeasti toimielias, luonnonvoimainen, toisistamme ja tulevaisuudesta huolehtiva sekä ylpeästi keskisuomalainen. Jokaiseen kokonaisuuteen on määritelty tarkemmat tavoitteet, vastuutahot ja mittarit, joiden avulla voimme yhdessä seurata edistymistä.

Mitä ajatuksia lähivuosien painopisteet herättävät?

Vastaus:

Lähivuosien painopisteet ovat pääasiassa kannatettavia ja kytkeytyvät Keski-Suomen menestyksen edellytyksiin. Erityisesti alueen elinvoiman kehittämiseen, työpaikkojen syntymiseen ja kasvuun liittyvät tavoitteet edellyttävät onnistuakseen maakunnallista yhteistyötä, ja juuri näihin teemoihin maakunnallisessa yhteistyössä tulisi lähivuosina tarttua aiempaa ponnekkaammin. Kansainvälisyyden ja kestävyyden näkökulmat ovat myös toivottuja, ja niihin liittyvät tavoitteet tarkoituksenmukaisia.

1) Rohkeasti toimielias

Minkä tavoitteen tulisi olla etusijalla seuraavien vuosien aikana kokonaisuudessa **Rohkeasti toimielias?**

- a) Nostamme keskisuomalaisten osaamistasoa
- b) Vauhditamme talouden kasvua TKI-yhteistyöllä ja yrittäjyydellä**
- c) Tavoittelemme työttömyysasteen puolittamista vuoteen 2035 mennessä
- d) Varmistamme sujuvat yhteydet

Vastaus:

Isoin haaste työttömyystilanteen kohenemiselle on, että alueelta puuttuu työpaikkoja. Työpaikkojen syntymistä on tärkeää vauhdittaa TKI-yhteistyöllä ja yrittäjyyden lisäämisellä ja vahvistamisella, jotta työttömyysaste voisi laskea. Myös osaamistason nostaminen on hyvä strateginen valinta. Osaamistason nostamisen yhteydessä tulee huomioida alueen elinkeinorakenne ja työmarkkinoiden tarpeet, ei pelkkä määrällinen lisääminen. Osaamistarpeet muuttuvat työmarkkinoilla tällä hetkellä ennätysnopeasti ja meidän tulee pystyä ennakoimaan ja reagoimaan yhteistyössä alueen oppilaitosten kanssa tulevaisuuden osaajatarpeisiin ja kehittää ketterästi yhdessä oppilaitosten kanssa osuvaa ja tulevaisuuteen katsovaa koulutustarjontaa.

Työttömyysasteen puolittaminen on vahva ja kunnianhimoinen tavoite. Palvelut tulee olla oikein kohdennettuja ja oikea-aikaisia. Keskeistä on työnhakijapalveluissa varmistaa osaavan työvoiman saatavuus ajassa olevilla koulutusratkaisilla sekä tehokkaalla työnvälityksellä. Yhteistyö hyvinvointialueen kanssa on keskeistä erityisesti niiden asiakkaiden osalta, joille työmarkkinoille siirtyminen ei ole ensisijainen palvelutarve. Palveluprosesseja tulee tiivistää entisestään, jotta palveluihin ohjautuvuus toteutuisi oikea-aikaisesti ja tehokkaasti. Työvoimaviranomaisen

keskeisimpiä kumppaneita ovat alueen oppilaitokset, joiden kanssa yhteistyötä tulee tiivistää ja tehostaa alueen työmarkkinat huomioiden.

Strategiassa todetaan, että ”Varmistamme työnhakijoille oikeat palvelut oikeaan aikaan. Erityisesti kiinnitämme huomiota pitkäaikais- ja nuorisotyöttömyyden ratkaisemiseen. Panostamme työllisyysalueiden, hyvinvointialueen ja oppilaitosten väliseen yhteistyöhön.” Palveluiden oikea-aikaisuus on avainasemassa työllisyyden edistämisessä, mikä vaatii myös norminpurkua, jotta lainsäädäntö mahdollistaisi nykyistä paremmin palveluiden kohdennuksen asiakkaiden palvelutarpeiden mukaisesti. Erityistä huomioita tulee kiinnittää pitkäaikais- ja nuorisotyöttömyyden lisäksi maahanmuuttaneiden palveluihin ja nykyistä tiiviimpään kotoutumiskoulutusten ja työelämän yhdistämiseen.

Vastaavatko painopisteet Keski-Suomen tulevien vuosien tarpeisiin? Tunnistatteko katveeseen jääviä teemoja?

Vastaus:

Strategiassa voisi nostaa esille edunvalvonnan toimet, joilla pyritään vaikuttamaan työllisyyden lainsäädäntöön siten, että se huomioisi nykyistä paremmin alueelliset tarpeet ja mahdollistaisi nykyistä joustavamman palvelun työnhakijoiden erilaiset tarpeet huomioiden. Tarkasti säännellystä asiakasprosessista tulisi edetä kohti tarvelähtöistä lähestymistapaa.

Kansainvälisyys tulee huomioida vahvemmin ja valjastaa se vahvistamaan alueen elinvoimaa ja yrittäjyyttä. Työmarkkinoiden vastaanottokyvykkyyttä tulisi vahvistaa parantamaan kansainvälisten osaajien sijoittumista alueen työmarkkinoille.

2) Luonnonvoimainen

Minkä tavoitteen tulisi olla etusijalla seuraavien vuosien aikana kokonaisuudessa **Luonnonvoimainen?**

- a) Ohjaamme kestäviin elämäntapoihin
- b) Käytämme viisaasti luonnonvarojamme
- c) **Saavutamme hiilineutraaliuden vuoteen 2035 mennessä**
- d) Edistämme luontomme monimuotoisuutta

Mitkä ovat yleiset huomionne kokonaisuuden tavoitteista? Onnistummeko näillä toimenpiteillä sopeuttamaan toimintaamme lähemmäs luonnon kantokykyä?

Vastaus:

Luonnonvoimaisuuden kokonaisuuden tavoitteet ovat keskeisiä menestyvän Keski-Suomen tulevaisuuskuvan kannalta. Luonnon monimuotoisuus on turvattava ja hiilineutraaliuteen päästävä lähivuosien aikana. Luonnon monimuotoisuuden tavoitteen tulisi olla kunnianhimoisempi, sillä tulevaisuuden hyvinvoinnin edellytyksenä on kuitenkin luontokadon pysäyttäminen.

Strategiassa todetaan, että Keski-Suomen menestys on aina nojannut luonnonvaroihin. Tässä on nähtävissä ristiriitaa luonnonvoimaisuuden tavoitteen kanssa. Kasvun hakeminen jalostusastetta nostamalla ja kiertotalouteen panostamalla tukee kokonaiskestävyyttä ja näkökulmien yhteensovittamista.

Hiilineutraaliuden osalta maakunnassa on edetty ansiokkaasti päästöttömän energiatuotannon lisäämisessä. Huomiota tulisi jatkossa kiinnittää liikenteen päästöihin ja niihin vaikuttamiseen sekä vähäpäästöisen joukkoliikenteen ensisijaistamiseen myös saavutettavuutta pohdittaessa.

Tulisiko Keski-Suomen tavoitella hiilineutraaliutta vuonna 2030 vai vuonna 2035?

- a) **Vuonna 2030, joka on nykyisenkin Keski-Suomen strategian mukainen tavoite**
- b) Vuonna 2035, joka on kansallisen ilmastolain mukainen tavoite

Perustelkaa halutessanne hiilineutraaliuden tavoitetta ja tavoitevuotta.

Vastaus:

Tavoitevuosi 2030 on yhdenmukainen Jyväskylän kaupungin hiilineutraaliustavoitteen kanssa.

3) Toisistamme ja tulevaisuudesta huolehtiva

Minkä tavoitteen tulisi olla etusijalla seuraavien vuosien aikana kokonaisuudessa **Toisistamme ja tulevaisuudesta huolehtiva**?

- a) Liikumme ja harrastamme kasvattaaksemme toimintakykyämme
- b) **Kehitämme uusia tapoja palveluiden järjestämiseen**
- c) Pidämme erityistä huolta nuoristamme
- d) Vahvistamme kokonaisturvallisuutta

Mitkä ovat yleiset huomionne kokonaisuuden tavoitteista? Vahvistammeko näillä toimenpiteillä keskisuomalaisten hyvinvointia ja turvallisuuden tunnetta?

Vastaus:

Jyväskylä edistää liikkumista erityisesti Jyväskylän liikkumisohjelmaa toteuttamalla. Kaupunki jatkaa tiivistä yhteistyötä paikallisten liikunta- ja urheiluseurojen sekä muiden liikuntaa järjestävien yhteisöjen kanssa. Lähiluonto ja luontoliikunta on yhtenä näkökulmana mukana Jyväskylän liikkumisohjelmassa. Jyväskylän kaupunki on luopunut maksuttomista harjoitusvuoroista seuroille, minkä avulla on parannettu ja tehostettu liikuntatilojen käyttöastetta. Tilojen saavutettavuutta pyritään parantamaan ja avaamaan monipuolisemmin kaupungin tiloja eri yhteisöjen käyttöön, mutta pääosin vastikkeellisesti. Näin ollen tavoite maksuttomista tiloista ei ole sellaisenaan toteutuskelpoinen.

Kuntien välisen yhteistyön vahvistaminen palveluiden tuottamisessa on järkevä tavoite, mutta sen tulee olla aina tarvelähtöistä. Digitaalisten palvelujen kehittäminen edelleen on kannatettavaa, mutta edellyttää huomattavia panostuksia kunnilta.

Nuorten hyvinvoinnin, osallisuuden ja elämänlaadun vahvistaminen ovat Jyväskylän kaupungillekin tärkeitä tavoitteita, sillä kaupungissa on väkilukuun suhteutettuna merkittävä osuus nuoria ja nuoria aikuisia. Nuorten ja nuorten aikuisten hyvinvoinnin haasteet on nostettu yhdeksi keskeiseksi ilmiöksi Jyväskylän laajassa hyvinvointikertomuksessa. NEET-nuorten määrän vähentäminen on erittäin kannatettava tavoite, samoin kuin Jyväskylän pitovoiman lisääminen nuorten aikuisten sekä kv-opiskelijoiden parissa. Tämä edellyttää vahvaa yhteistyötä myös työnantajien kanssa. Tässä yhteistyössä Keski-Suomen liitolla tulisi olla koordinoiva rooli. Myös Keski-Suomen hyvinvointialueen rooli nuorten hyvinvoinnin edistämisessä tulisi tunnistaa vastuutahojen määrittelyssä.

Kokonaisturvallisuuden ja huoltovarmuuden näkökulma on tärkeä tavoite, mutta kaipaa tuekseen konkreettisempia näkökulmia.

4) Ylpeästi keskisuomalainen

Minkä tavoitteen tulisi olla etusijalla seuraavien vuosien aikana kokonaisuudessa **Ylpeästi keskisuomalainen**?

- a) Vahvistamme keskisuomalaisen kulttuurin toimintaedellytyksiä
- b) Panostamme kansainvälisyyteen**
- c) Huolehdimme osallisuudesta
- d) Olemme ylpeästi keskisuomalaisia

Mitkä ovat yleiset huomionne kokonaisuuden tavoitteista? Rakentavatko nämä toimenpiteet vahvempaa keskisuomalaisuutta?

Vastaus:

Kansainvälisyys on teema, johon maakunnassa tulee panostaa. Maakunnan väestönkasvu on viime vuosina perustunut maahanmuuttoon ja veto- ja pitovoiman ylläpitämisen kannalta on tärkeää, että panostamme kansainvälisyyteen ja kansainvälisten osaajien viihtyvyyteen maakunnassa ja tarjoamme yhä enemmän tietoa ja palveluita myös muilla kielillä kuin suomeksi.

Kulttuurin toimintaedellytysten turvaaminen on tärkeää samoin kuin monipuolisten harrastusmahdollisuuksien. Näin jokainen keskisuomalainen voi löytää itselleen mielekästä sisältöä hyvinvointinsa tueksi. Osallisuuteen tulee panostaa ja mahdollistaa yhä enemmän keskisuomalaisten mahdollisuudet löytää oma yhteisönsä sekä taata mahdollisuudet vaikuttaa ympäristönsä suunnitteluun.

Meidän tulee yhdessä olla ylpeästi keskisuomalaisia, vaikka asukkaiden identiteetti usein rakentuu kotikunnan ja asuinpaikan mukaisesti. Keskisuomalaisia teemoja tulee nostaa esille ja viestiä vahvemmin maakuntamme matkailukohteista, ruokakulttuurista, monipuolisista tapahtumista, ainutlaatuisesta luonnostamme ja maakunnan monimuotoisuudesta. Yhteiset kampanjat kuntien kanssa ovat yksi keino nostaa esille monipuolisen maakunnan me-henkeä.

Kasvun kärjet

Keski-Suomen kasvun kärjillä tarkoitetaan vahvuuksia, joihin maakunta nojaa tutkimuksessa, innovaatiotoiminnassa sekä tuottavuuden ja kasvun tavoittelussa. Keski-Suomen nykyisessä strategiassa on esitetty kolme kasvun kärkeä – bio- ja kiertotalous, hyvä vointi ja uudistuva teollisuus. Strategialuonnoksessa esitetään muuttuneen geopolittisen tilanteen vuoksi nykyisten kärkien rinnalle lisäyksenä turvallisuutta ja huoltovarmuutta.

Mitä ajatuksia kasvun kärjet herättävät?

Vastaus:

Strategiavalinnat perustuvat Keski-Suomen vahvuuksiin ja osaamispohjaan. Ne ohjaavat kehittämisresurssien kohdentamista ja mahdollistavat yritysten kasvun ja kansainvälistymisen sekä uusien innovaatioiden ja teknologiaratkaisujen sekä liiketoimintamahdollisuuksien syntymisen.

Pidättekö perusteltuna, että turvallisuus ja huoltovarmuus nostetaan uudeksi kasvun kärjeksi?

- a) Kyllä
- b) Ei
- c) Ehkä

Vastaavatko esitetyt kasvun kärjet Keski-Suomen vahvuuksia?

Vastaus:

Bio- ja kiertotalous, hyvä vointi ja uudistuva teollisuus sekä turvallisuus ja huoltovarmuus ovat Keski-Suomelle ja sen keskustaajamille luontevia maakuntastrategian kärkiä, sillä alueen vahva metsä- ja teknologiateollisuus, korkeatasoinen tutkimus- ja koulutusosaaminen sekä hyvinvoinnin ja liikunnan ekosysteemit luovat pohjan uudistumiselle, kestäväälle kasvulle, kilpailukyvyille ja työllisyydelle. Turvallisuuden ja huoltovarmuuden ottaminen mukaan strategiaan on perusteltua sekä globaalin turvallisuustilanteen että siviiliturvallisuuden näkökulmasta. Keski-Suomen vahvuudet puolustuksen ja kaksoiskäytön saralla (sotilaan suorituskyky, arktinen resilienssi ja kyberturvallisuus) kytkeytyvät vahvasti myös aiempiin strategiavalintoihin.

Tulevaisuuskuva 2050 ja aluerakenne

Tulevaisuuskuva 2050

Haluamme rakentaa pitkällä tähtäimellä tulevaisuuskestävää, kiinnostavaa ja kansainvälistä Keski-Suomea.

Tämän tulevaisuuskuvan on tarkoitus ohjata, rohkaista ja antaa tekemisellemme merkityksen.

Vastaako pitkän tähtäimen tulevaisuuskuva mielestänne sitä suuntaa, johon Keski-Suomen tulisi pyrkiä?

Vastaus: Tulevaisuuskuvasssa välittyy Jyväskylän ja Keski-Suomen vahvuuksia, kuten asema sivistyskaupunkina, luonto- ja tapahtumamatkailun mahdollisuudet, sekä innovaatiopotentiaali. On tärkeää, että kansainvälisyys on vahvasti tunnistettu sekä keskisuomalaisen kansainvälistymisenä että toimintaympäristön kehittymisenä. Tulevaisuuskuvasssa voisi vielä vahvemmin välittyä korkeakoulujen ja korkean osaamisen näkökulma ja arvostus.

Aluerakenne

Aluerakenne määrittelee aluekehittämisen ja aluesuunnittelun pitkän tähtäimen suuntaviivat. Se kertoo, mitä pidämme erityisen tärkeänä tulevaisuuskestävää Keski-Suomea rakentaessamme. Aluerakennetta on strategialuonnoksessa lähestytty neljästä näkökulmasta:

1. monikeskuksinen alue- ja palvelurakenne
2. taloudellinen toimeliaisuus
3. ekologinen verkosto sekä
4. saavutettavuus.

Vastaako aluerakenne mielestänne sitä suuntaa, johon Keski-Suomen tulisi pyrkiä?

Vastaus:

Jyväskylän kaupunki pitää hyvänä, että Keski-Suomen aluerakenteessa 2050 on tunnistettu sekä monikeskuksisen alue- ja palvelurakenteen että kansainvälisen saavutettavuuden rooli maakunnan aluekehittämisen keskeisinä lähtökohtina.

Strategialuonnoksen mukaista aluerakennekuvaa hallitsevat taloudellisuuden toimeliaisuuden käytävät ja painopistealueet. Kuvaustavan myötä maakunnan aluerakenne keskuksineen sekä niiden väliset suhteet jäävät toissijaisiksi. Aluerakenteesta on vaikea tunnistaa esimerkiksi merkittävimpiä osaamisen, työpaikkojen tai matkailun keskittymiä tai vyöhykkeitä, joiden kehittymisellä on merkittävä ja ratkaiseva rooli maakunnan strategisten tavoitteiden toteutumisessa. Kuvaustapaa tulisi terävöittää jatkovalmistelussa. Myös Jyväskylän monipuolistuvan toimeliaisuuden alue on kuvattu erittäin laajana, mikä osittain kadottaa Jyväskylän kaupunkiseudun eri alueiden yhdyskuntarakenteen kehittämisen keskeiset kehittämisperiaatteet.

Strategian toteutus ja seuranta

Onko strategialuonnoksessa hahmoteltu tapa strategian toimeenpanoon toimiva? Millaiseksi näette oman organisaationne roolin Keski-Suomen strategian käytännön toteutuksessa?

Vastaus:

Ehdotettu strategia on Jyväskylän kaupungin näkemyksen mukaan erittäin laaja, mikä osittain haastaa strategian toteuttamista. Tärkeitä teemoja ja tavoitteita on mukana monipuolisesti, mutta varsinaiset strategiset valinnat jäävät tässä vaiheessa valmistelua vielä epäselviksi. Toteutuksessa tulee tehdä vielä tavoitteiden kesken priorisointia tai painopisteiden valintaa esimerkiksi toteutusvuosittain. Kaikkia tavoitetasoja ei voida saavuttaa tämän valtuustokauden aikana tiivistyville kuntien resursseilla.

Strategian seuranta ei saa työllistää liikaa kunnissa, ja olisikin hyvä tarkentaa vielä vuosittaisen seurannan sisältöjä. Isossa keskuskaupungissa toimenpiteiden määrät voivat nousta kymmeniin tai jopa satoihin, kun arvioidaan koko strategian kokonaisuutta.

Strategian yhteydessä on ehdotettu uusien yhteistyöryhmien perustamista. Jyväskylän kaupungin väestöpohjan huomioiden lasten ja nuorten painopisteen tulisi näkyä myös mahdollisissa uusissa yhteistyöryhmissä, ja strategiaehdotuksessakin esimerkiksi nuoret, harrastaminen ja hyvinvointi korostuvat. Voisiko näiden pohjalta rakentaa yhden ryhmän? Ekologinen kestävyys ja kiertotalous voivat asettua myös saman ryhmän sisälle. Lähtökohtaisesti uusien ryhmien tarve tulee perustella selkeästi, ja arvioida myös, mitä nykyisiä rakenteita jää pois.

Strategian toimeenpanon kannalta myös mainittu rahoitussuunnitelma on avainroolissa. Yhteistä edunvalvontaa EU-rahoituksen suhteen tulee edelleen jatkaa ja tiivistää entisestään. Yhteisellä edunvalvonnalla tulee korostaa alueen toimijoita palvelevien rahoitusinstrumenttien roolia sekä vahvoja panostuksia TKI-toimintaan sekä tulevaisuusinvestointeihin. Koheesiopolitiikassa tulee tunnistaa kaupunkien vahva rooli elinvoiman ja hyvinvoinnin tuottajina sekä koko Suomen ja EU:n kehityksen ajureina. Keski-Suomen erityispiirteet ja niihin liittyvät tarpeet muun muassa työllistymiseen ja vihreään siirtymään liittyen tulee tunnistaa sekä EU-tasolla että kansallisesti.

Jokaiselle tavoitekokonaisuudelle on hahmoteltu mittareita. Sopivatko ehdotetut mittarit strategian seurantaan ja arviointiin?

Vastaus:

Mittarit ovat pääasiassa hyvin valittuja ja kuvaavat tavoitteiden kokonaisuutta. Strategian seurannassa ja tiedon tuottamisessa tulee kuitenkin pyrkiä huomioimaan myös alueelliset ja kuntien väliset (sekä sisäiset) eroavaisuudet. Maakunnan keskiarvot harvoin antavat riittävää tietoa erikokoisten kuntien tilanteista tai niissä tehtävästä työstä.

Ympäristöselostus

Mikä on näkemyksenne maakuntaohjelman ympäristövaikutuksista ja arviointiselostuksesta?

Vastaus:

Keski-Suomen strategian ympäristöselostus vastaa viranomaisten suunnitelmien ja ohjelmien ympäristövaikutusten arviointilain (SOVA-laki 200/2005) mukaista ympäristöarviointia.

Maakuntaohjelman vaikutuksia on arvioitu arviointiselostuksessa kattavasti aluetaloudellisten ja yhdyskuntarakenteellisten vaikutuksien, sosiaalisten, tasa-arvo- ja yhdenvertaisuusvaikutuksien sekä ekologisten ja kulttuuristen vaikutuksien näkökulmista. Ympäristöselostus-termin voisikin korvata sisältöä enemmän kuvaavalla termillä kokonaiskestävyyden arviointi.

Arvioinnissa on tehty perusteellista työtä ja nostettu esille tavoitenäkökulmien ristiriitoja, mutta myös kerrannaishyötyjä. Erityisen ansiokkaita ovat huomiot pitkänaikavälin vaikutuksista, jotka nostavat tavoitteiden kokonaisvaikutukset positiiviselle tasolle alkuvaiheen kustannuksista huolimatta.

Esimerkkinä investoinnit kevyen liikkumisen edistämiseen ja luonnon monimuotoisuuden turvaamiseen, jotka pidemmällä aikavälillä maksavat itsensä takaisin ihmisten hyvinvoinnin kautta säästyvinä terveystaloudena ja muina positiivisina vaikutuksina.

Muut terveiset ja kehittämissuhteet

Kertokaa mahdolliset muut huomiot ja terveiset strategian viimeistelyyn.

Vastaus:

Jyväskylän kaupunki kiittää laajasta ja osallistavasta valmisteluvaiheesta. Jatkotyössä tulisi kuitenkin tehdä rohkeasti valintoja ja karsia tavoitteiden kokonaismäärää. Yhteistyön merkitys alueen toimijoiden kesken korostuu entisestään, joten jaettu visio ja kehittämissuunta on tärkeä.